

Avdelningen för djurskydd och hälsa

Vägledning för kontrollmyndigheter m.fl.

Bilaga **Häst**

1. TILLSYN OCH SKÖTSEL	4
PERSONALSTYRKA.....	4
DAGLIG TILLSYN AV DJUR.....	5
EXTRA TILLSYN.....	6
DAGLIG TILLSYN AV AUTOMATISKA SYSTEM.....	6
HOVARNA.....	6
HULLET.....	7
RENHET.....	7
UTRUSTNING/ANORDNING SOM GER DJUREN EN ELEKTRISK STÖT.....	8
2. SJUKA DJUR OCH DOKUMENTATION	8
NÖDVÄNDIG VÅRD OCH SJUKBOXAR.....	8
JOURNALFÖRING AV VETERINÄRBEHANDLINGAR M.M.	9
3. UTRYMME, INREDNING OCH UTRUSTNING	11
UTRYMMESKRAV.....	11
GOLV OCH LIGGYTOR.....	13
BRANDSKYDD OCH ELAVBROTT.....	14
4. STALLKLIMAT OCH LUFTKVALITET	15
TERMISK KOMFORT M.M.....	15
NÖDVENTILATION OCH LARM.....	16
5. FÖNSTER OCH BELYSNING	17
BELYSNING.....	17
6. BULLER	18
MEKANISKT BULLER.....	18
7. FODER OCH VATTEN	18
LUGNT OCH NATURLIGT INTAG AV FODER OCH VATTEN.....	18
TILLRÄCKLIG VÄLBALANSERAD NÄRINGSTILLFÖRSEL.....	19
VATTEN.....	20
8. RENHÅLLNING OCH STRÖ	20
RENGÖRNING OCH UTGÖDSLING.....	20
LIGGYTOR.....	21
STRÖ TILL HÄST.....	21
9. BETESMARKER, RASTGÅRDAR OCH DRIVNING	21
BETE OCH UTEVISTELSE.....	21
MARKYTOR UTOMHUS SAMT RÖRELSEFRIHET.....	21

10. UTEGÅNGSDJUR	22
UTEDRIFT.....	22
11. OPERATIVA INGREPP	23
12. AVEL OCH FÖLNING	25
FÖRLOSSNINGSSVÅRIGHETER ELLER ANNAT LIDANDE	25
§ 16-TILLSTÅND	26
ÖVRIGT	26

Ändringslogg för dokumentet

Datum	Ändring	Signatur
2009-02-19	Vägledningen fastställd	Malin Engdahl
2010-06-17	Ändringar gjorda	Britta Lundström
2010-08-17	Fastställd vid AC-beslut	Britta Lundström

Nyheter i version 2

Kontrollpunkt Häst 2 om livsmedelsproduktion har tagits bort.

Allmänt

Häst 1. Alla hästar har hästpass

Kontrollera att alla hästar har pass. Om djurhållaren inte kan visa upp pass för samtliga hästar ska kontrollanten notera nej på checklistan. Informera djurhållaren om att alla hästar behöver pass och att det är rasföreningarna som utfärdar detta.

1. Tillsyn och skötsel

Personalstyrka

Häst 3. Personalstyrkan är tillräcklig och den har lämpliga färdigheter och kunskaper samt yrkesskicklighet

Det finns ingen svensk djurskyddsregel som handlar specifikt om personal eller formella kunskapskrav. Dock säger Djurskyddslagens 4 §, första stycket: "Djur skall hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt" samt 3 § första stycket "Djur ska ges tillräckligt med foder och vatten och tillräcklig tillsyn". Ett nej i checklistan på denna punkt bör därför bli aktuellt om det finns överträdelser som indikerar på att djurhållaren/personalen uppenbarligen saknar kunskaper om djurhållning och/eller lämplighet att ansvara för djuren. Det kan exempelvis handla om allvarliga brister i tillsyn och skötsel så som smutsiga utrymmen och djur.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Det finns inga formella utbildningskrav på djurhållare eller personer som denne låter ta ansvar för tillsyn och skötsel av djuren, inte heller några bestämmelser om minsta antal personer i relation till djurantalet. Ett "Nej" på denna kontrollpunkt bör normalt sett endast förekomma om det dessutom finns ett flertal överträdelser av **särskild vikt** som direkt visar att djurhållaren/personalen uppenbarligen saknar kunnande och/eller lämplighet att ansvara för djuren.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, punkt 1 i bilagan
Djuren skall skötas av en tillräckligt stor personal som besitter lämpliga färdigheter och kunskaper samt yrkesskicklighet.

Daglig tillsyn av djur

Häst 3. Daglig tillsyn sker av alla hästar

Kontrollera:

- Arbetsrutiner för daglig tillsyn (inkl. beredskap) som finns upprättade för samtliga hästkategorier. Ansvarsfördelningen för personalen (större besättningar och anställd personal). Finns det rimliga möjligheter att utföra tillsynen så som den beskrivs utifrån djurhållningen i besättningen?
- Om det finns hästar som har svårt att resa sig upp, är ovilliga att röra sig eller är halta.
- Finns det hästar som har skador från inredning, utrustning, stängsel, andra djur m.m.
- Finns det hästar som har halsremmar, krubbitarremmar, grimmor eller täcken som sitter allt för hårt mot huden på djuren som djurhållaren borde ha uppmärksammat och åtgärdat.

Iakta hästarna och diskutera eventuella avvikelser med hästhållaren. Är det du iakttagit något som djurhållaren själv uppmärksammat tidigare? Vad beror det avvikande beteendet eller skadorna hos hästarna på?

Det är viktigt att tillsynen anpassas efter den hästhållning som bedrivs och sker så grundligt att brister och missförhållanden snabbt upptäcks. Tillsynen av hästarna ska vara tillräcklig även då de befinner sig långt ute i terrängen på bete.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Markera TV-brist om tillsyn inte sker dagligen när det gäller djur i system där djurens välbefinnande är beroende av upprepad tillsyn. I praktiken anser Jordbruksverket att det gäller djur som hålls på annat sätt än där det finns fri tillgång till bete och vatten. För kalvar ska TV-brist markeras om de inte får tillsyn minst en gång per dag om de går utomhus och minst två gånger per dag om de hålls inomhus. För övriga djur på bete, t.ex. får, getter och vuxna nötkreatur, måste länsstyrelsen vid tvärvillkorsbedömningen avgöra i det enskilda fallet vilket lägsta tillsynsintervall som är acceptabelt för att uppnå EU-direktivets krav på att förhindra djurlidande.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, punkten 2 i bilagan

2. Alla djur i djurhållningssystem där djurens välbefinnande är beroende av upprepad tillsyn från människor skall inspekteras minst en gång om dagen. Djur som hålls i andra typer av uppfödningssystem skall ses till så ofta att varje lidande förhindras.

Extra tillsyn

Häst 5. Kravet på extra tillsyn är uppfyllt

Kontrollera:

- Hur sker kontroll/övervakning av sjuka och skadade hästar samt hästar som uppvisar ett avvikande beteende och som kan vara tecken på ohälsa? (Tillsyn ska ske även kvälls/nattetid och helger.)
- Om man har ston som ska föla i besättningen: Hur ofta och på vilket sätt övervakas då fölningen? Vilka arbetsrutiner finns (inkl. personalbemanning) för särskild tillsyn/övervakning av nyfödda, högdräktiga djur även utom ordinarie arbetstid, t ex vid kvälls/nattetid och helger?

Daglig tillsyn av automatiska system

Häst 6. Daglig tillsyn sker av automatiska system och anordningar

Kontrollera:

- Rutiner för utförandet av den dagliga kontrollen. Hur ofta kontrolleras att automatiska vattenkoppar, utfodringsutrustning etc. fungerar? Diskutera detta med djurhållaren och testa ett utspritt urval av vattenkoppar så att de fungerar. Testa eller låt hästhållaren demonstrera test av foderautomater om sådana finns.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Markera TV-brist om du kommit fram till ett ”Nej” i checklistan, eftersom de svenska reglerna stämmer bra överens med EU-direktiven.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, del av punkt 13 i bilagan 13. All automatisk eller mekanisk utrustning som är väsentlig för djurens hälsa och välbefinnande måste inspekteras minst en gång om dagen. Om brister upptäcks skall dessa rättas till omedelbart, eller om detta är omöjligt, lämpliga åtgärder vidtas för att skydda djurens hälsa och välbefinnande.

...

Hovarna

Häst 7. Hovarna inspekteras regelbundet och verkas vid behov

Kontrollera:

- Att hästarnas hovar är skötta och inte uppvisar tecken på begynnande förväxning eller skador. Kontrollera hur hovarna ser ut.
- Rutiner som finns i djurhållningen för att regelbundet inspektera de vuxna djurens hovar såväl i ett förebyggande syfte som för att åtgärda/verka redan förväxta hovar och hovskador.
- Hur ofta hovslagare anlitas och hovarna verkas?
- Om hästarna ser ömfotade ut när de går, stödjer de lika mycket på alla hovarna när de står?
- Om hästarna är mycket ömfotade eller halkar, förses de då med beslag eller anpassar hästhållaren underlaget till hästarna?

Hullet

Häst 8. Djurens hull är godtagbart

Kontrollera:

- Hur ser hästarnas hull ut?

Det skiljer sig väldigt mycket i normalhull mellan en högpresterande galopphäst i tävlingskondition och ett avelssto. Frågan man bör ställa sig är om de aktuella djuren har ett godtagbart hull med tanke på ras och om djuren får foder i tillräcklig mängd. För feta djur kan också vara ett djurskyddsproblem. Kan du känna revbenen mitt på hästens sida? Har hästen fettvalkar vid exempelvis mankammen och svansroten?

Renhet

Häst 9. Djuren hålls tillfredställande rena

Kontrollera:

- Samtliga hästkategoriernas renhet i hårrem och kroppspartier (ben, lår, huvud, hals, buk). Finns intorkad gödsel eller svett och eventuella sår p.g.a. detta på djuren? Hur ser hästarna överlag ut avseende renhet/gödselmängd på kroppen? Observera särskilt nedre delen av benen efter allmän svullnad, sår eller vätskande områden. Särskilt viktigt på hästar med rikligt med hovskägg.
- Hur är förutsättningarna för att hästarna ständigt ska kunna hålla sig tillfredsställande rena?

Förutsättningarna för att djuren ska hålla sig rena beror på bl a utgödslingsrutiner, belägningsgrad, strömedelsanvändning, boxens/båsets utformning, liggytans utformning och skick, stallklimat (inkl tilläggsvarmesystem), att gödslingsbeteendet kan utföras utan störningar etc.

Utrustning/anordning som ger djuren en elektrisk stöt

Häst 10. Förbudet mot utrustning som ger djuren en elektrisk stöt är uppfyllda

Kontrollera:

- Att utrustning som kan tillfoga elektrisk stöt inte finns uppmonterade i stallet eller i utrymmen där hästar hålls. Elektriska påfösargrindar i t.ex. skrittmaskiner, eltrådar etc. får inte finnas uppsatta i djurutrymmena.

Häst 11. Hästarnas behov av social kontakt är tillgodosett

Kontrollera:

- Finns artfränder inom nära syn- och hörselavstånd? Om ej finns flocklevande gräsätare/svin inom nära syn-/hörselavstånd? Verkar hästen tillfreds med detta eller är den stressad, uppvisar den stereotypier eller är apatisk?

2. Sjuka djur och dokumentation

Nödvändig vård och sjukboxar

Häst 12. Sjuka/skadade djur ges nödvändig vård. Djur som behöver särskild vård kan tas omhand i särskilt utrymme.

Kontrollera:

- Rutiner inkl. medicinsk beredskap för att minimera insatstiden för vård och behandling av akut sjuka hästar. Finns larmlista med telefonnummer?
- Vilken besättningsveterinär som brukar anlitas.
- Finns det utrustning och utbildning för att avliva djur utan dröjsmål om djuret inte går att behandla eller är så sjukt eller skadat att avlivning krävs
- Hur många sjukboxar finns det och hur der de ut? Var är de placerade? Går de att använda direkt eller snabbt ställa i ordning för användning?
- Ett sjukt eller skadat djur kan ha svårare att röra sig än ett friskt djur och behöver därför stor rörelsefrihet och bra golv.
- Att klimatet kan anpassas till det som djuren är vana vid för att säkerställa den termiska komforten för det aktuella djuret. Finns det möjlighet att höja temperaturen för hästar som hålls utomhus eller i utomhusliknade förhållanden? För att djuren ska slippa onödig anpassning och omställning till nytt stallklimat bör behandlingsutrymmet ha ett klimat som djuren är vana vid. Det bör dock observeras att ett djurs tillfrisknande i vissa fall kan gynnas av att djuret hålls i annat stallklimat.
- Finns det lösningar och förberedelser för att skyndsamt kunna iordningsställa sjukboxar om permanenta sjukboxar saknas. Finns lösa grindar eller annan lämplig

inredning som kan användas? Finns utrymme att ställa upp dessa tillfälliga sjukboxar? Denna lösning förutsätter goda förberedelser så att djuren kommer under vård utan onödig fördröjning.

Djuren ska inte behöva flyttas eller hanteras en längre tid än vad som är nödvändigt/rimligt då de behöver tas omhand. Detta för att djuren inte ska stressas eller belastas i onödan. Vad som är "närbeläget" bör avgöras utifrån aktuell djurhållningsform och förutsättningarna i övrigt kring denna. Med hänsyn till djurens hälsotillstånd kan det av flera skäl vara nödvändigt att hålla ett djur avskilt från övriga djur i behandlingsutrymmet.

Om förprövningshandlingar finns ger det information om antal sjukboxar. Kontrollera om beslutet överensstämmer med hur dessa boxar används.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Markera TV-brist om du konstaterar att sjuka och skadade djur inte tagits om hand enligt djurskyddslagen (9 §) och föreskrifter eller om djurhållaren saknar planering och lämpligt utrymme för att vid behov ta hand om sjuka eller skadade djur. Ett lämpligt utrymme ska även kunna erbjuda en torr och bekväm bädd för djuret/djuren. EU-direktivets krav om utrymmen för sjuka djur är visserligen inte lika omfattande och preciserade som kraven i L 100, men djurhållaren måste ändå ha beredskap att snabbt kunna ta hand om sjuka eller skadade djur i EU-direktivets anda om hon/han ska slippa notering om TV-brist.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, punkt -4 i bilagan

4. Ett djur som verkar vara sjukt eller skadat skall utan dröjsmål få lämplig behandling och om det inte svarar på sådan behandling skall veterinär rådfrågas så fort som möjligt. Om så krävs skall sjuka eller skadade djur isoleras i ett lämpligt utrymme och, i förekommande fall, få en torr och bekväm ströbädd.

Journalföring av veterinärbehandlingar m.m.

Häst 13. Det finns journaler för minst 5 år tillbaka över djur som behandlas med karensbelagda läkemedel och antalet dödsfall i besättningen

Kontrollera:

- Att det finns minst fem års sparad korrekt dokumentation över veterinärmedicinska behandlingar, läkemedelsanvändning och antal djur som hittats döda i djurbesättningen.

Främsta syftena med kravet på läkemedelsjournal är livsmedelssäkerhet och djurskydd. Om det påvisas rests substanser av läkemedel eller felbehandlade djur ska man kunna gå tillbaka och via journalen kontrollera hur och vilket medel som har tillförts enskilda djur eller grupper. Kravet på journal gäller för hästar som ingår i livsmedelskedjan.

Journalen behöver innehålla uppgifter om:

- Djurets identitet
- Diagnos.
- Läkemedlets dosering.
- Behandlingstidens längd.
- Namnet på den föreskrivande veterinären. (Veterinärens kodnummer räcker förutsatt att detta går att härleda till rätt namn vid behov.)
- Namnet på den som tillfört djuret läkemedel.
- Använda veterinärmedicinska preparat eller annan behandling.
- Behandlingsdatum.
- Karenstid.

Det finns inget lagkrav på att använda en viss sorts blankett eller journal, men Jordbruksverket och Livsmedelsverket rekommenderar något av följande alternativ:

- I kronologisk ordning sparade praktikjournaler som veterinärerna lämnar på gården i samband med behandling. Praktikjournalen kan antingen vara en för hand ifylld blankett eller en datorutskrift. Oavsett vilket är det viktigt att uppgifterna i praktikjournalen är läsliga och att journalen sparas på gården i minst fem år. Praktikjournalen måste dessutom kompletteras med journalföring av eventuell uppföljande behandling och behandlingar som inte veterinären är inblandad i, t.ex. avmaskningar.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Markera TV-brist om dokumentation saknas eller är bristfällig. Korrekt dokumentation **tre** år tillbaka i tiden räcker för att uppfylla tvärvillkoret. Sakinnehållet i dokumentationen ska även i tvärvillkorssammanhang vara det som beskrivs i vägledningen för respektive djurslag. Vid fullständig tvärvillkorskontroll bör resultatet på denna kontrollpunkt överensstämma med vad länsstyrelsen kommer fram till på de livsmedelskontrollpunkter som gäller dokumentation av veterinärmedicinsk behandling.

Dokumentation av antalet döda djur avser levande födda djur som har dött i besättningen, exempelvis till följd av sjukdom eller skador. Tvärvillkoret om dokumentation av dödsfall avser endast antalet döda djur per datum som döda djur har upptäckts i besättningen.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, punkt 5 och 6 i bilagan
5. Djurägaren eller djuruppfödaren skall föra bok över all medicinsk behandling som givits och över det antal döda djur som upptäckts vid varje inspektion.

Om det krävs att likvärdiga upplysningar bokförs för andra ändamål skall detta vara tillräckligt för detta direktiv.

6. Denna dokumentation skall bevaras under minst tre år och skall göras tillgänglig för den behöriga myndigheten då denna genomför en inspektion eller begär det.

3. Utrymme, inredning och utrustning

Utrymmeskrav

Häst 14. Utrymmen för hästar är enligt gällande måttföreskrifter

Kontrollera:

- Att utrymmena är acceptabla och minst i enlighet med måttbestämmelserna för samtliga djurkategorier.
- Att samtliga djur får plats att äta respektive ligga ner samtidigt.

I ett befintligt stall kan mindre avvikelser godtas enligt särskilda kriterier, se L101, 3 kap. 2 §. Detsamma gäller vid förprövningspliktig ombyggnad av stallar om länsstyrelsen vid prövningen bedömer att kriterierna i punkterna uppfylls i stallet efter åtgärden och att planlösningen i stallet är god. Då en sådan bedömning har gjorts bör detta antecknas så att det klart framgår vilket mått man godtagit avvikelsen ifrån samt varför och för vilket/vilka djur detta gäller för.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Markera TV-brist om du för andra djur än kalvar och grisar kommit fram till ett ”Nej” i checklistan. Jordbruksverket anser att de svenska måttbestämmelserna är vad som normalt behövs för att i praktiken uppnå EU-direktivets opreciserade målsättning om rörelsefrihet. Mindre måttavvikelser kan godtas om samtliga fyra kriterier i L 100, 1 kap. 18 § är uppfyllda. För kalvar och grisar finns tydligare bestämmelser i EU-direktiven och då är det direktivens mått som utgör tvärvillkor.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, punkt 7 i bilagan

Den rörelsefrihet som ett visst djur har, med hänsyn till djurarten och i enlighet med beprövad erfarenhet och vetenskaplig kunskap, får inte begränsas på ett sådant sätt att det medför onödigt lidande eller onödig skada.

Om ett djur ständigt eller vanligtvis är fastbundet, fastkedjat eller fasthållet skall djuret ha ett utrymme som är anpassat till dess fysiologiska och etologiska behov, i enlighet med beprövad erfarenhet och vetenskaplig kunskap.

Häst 15. Takhöjd där hästar hålls eller tillfälligt binds upp är 1,5 x mankhöjd, dock lägst 2,2 m

Kontrollera:

- Mät takhöjd och hästarnas mankhöjd. Om mätintyg finns för hästen kan det användas.

Vid brist på denna punkt, notera detta som brist på punkt Häst 14 också- Punkt häst 14 är en tvärvillkorspunkt.

Häst 16. Kraven kring uppbinding av häst är uppfyllda

Kontrollera:

Att endast grimma, halsrem eller motsvarande används vid uppbinding av hästarna. Att de hästar som är uppbundna i spiltor kan ligga med huvudet mot golvet. För att kontrollera detta om hästen inte är inne ska repet som löper genom öglan vara så långt att det kan gå ner till marken där hästen kan antas ha sitt huvud.

Häst 17. Föremål och ämnen som kan skada hästarna förvaras oåtkomligt för djuren

Kontrollera:

- Att grepar eller liknande föremål som djuren kan skada sig på inte förvaras i gångarna (om djuren skulle komma lösa) eller där djuren kan komma åt dem då de hålls lösgående.
- Att foderförråd hålls stängda och att foder inte förvaras i djurutrymmen. Foder, tex. kraftfoder av olika slag, kan i stora mängder utgöra en skaderisk.
- Att skåp finns för förvaring av kemikalier, mediciner etc. och att dessa finns på ställen där djuren inte kommer åt dem.
- Att djuren inte kommer åt elinstallationer och fönster.

Häst 18. Kraven på att inredningens utformning avseende skaderisker etc. är uppfyllt

Kontrollera:

- Att inredningens håller för den belastning den utsätts för från djuren och stallmiljön.
- Att inredningen är hel och att det inte finns t.ex. utstickande delar som djuren kan skada sig på.
- Att inredningen är lämpligt utformad och monterad så att den inte hindrar djuren från att röra sig på ett naturligt sätt t.ex. när de ska resa sig eller lägga sig.
- Finns djurhår eller finns skador på hästarna (t ex sticksador) som kan indikerar att djuren har fastnat i inredningen tidigare?
- Materialet i inredning ska inte innehålla giftiga ämnen eller ha en ytbeskaffenhet som kan vålla skador.

- Hur är systemen för t ex hantering och transport av gödsel och foder i stallet utformade/anpassade? Notera särskilt vändlägen för skrapor i öppna gångar, grindar etc.
- Vilka typer av bindslen som används och hur dessa är utformade. Alla bindslen måste ge djuren sådan rörelsefrihet att de obehindrat kan klia sig, slicka sig på bakdelen, resa sig och ligga i sina olika viloställningar.
- Finns V eller U-formade vinklar som hästen kan fastna i?
- Utformningen av dörröppningar där hästar passerar.
- Är box- och fönstergaller tillräckligt hållfasta för att tåla en hästspark? Kan hästarna se och höra andra hästar? Kan hästarna ha fysisk kontakt med andra hästar om inte detta är uppenbart olämpligt, exempelvis mellan vissa hingstar eller hingst intill sto med föl.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Markera TV-brist om det är uppenbart att djur har skadats eller riskerar att skadas på grund av bristfällig inredning eller bristande underhåll.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, punkterna 8 och 9 i bilagan

8. Material som används för konstruktion av olika utrymmen, och särskilt för konstruktion av kättrar och utrustning som djuren kan komma i beröring med, får inte vara skadliga för djuren och skall kunna rengöras och desinficeras grundligt.

9. Utrymmen och inredning för säkert förvar av djuren skall konstrueras och underhållas så att det inte finns några vassa kanter eller utskjutande delar som kan skada djuren.

Golv och liggytor

Häst 19. Golv och liggytor har en jämn och halksäker yta

Kontrollera

- Hur sköts underhållet av golv och liggytor.
- Att golvytan i respektive utrymmen och stall- och drivgångar för samtliga djurkategorier har lämplig friktion för att hästarna inte ska halka. Att sårskador på armbågar och hasor inte förekommer på hästarna och att djuren kan gå tryggt och säkert på gångytorna.
- Att golven är jämna och att hål och öppningar och uppstickande föremål inte finns som djuren kan skada sig på eller fastna i.

Häst 20. Kraven på hästens utrustning är uppfyllda

Kontrollera:

- Att hästen inte har skavsår eller vita fläckar där utrustning ligger an. Och att utrustningen är ren. Titta gärna på utrustningen i sadelkammaren. Finns det ventilation och eller värme i utrymmet för upptorkning?
- Om hästen har eksem eller utslag på huden under täcket.

Häst 21. Vid anläggningar där hästar hålls ute under den kalla årstiden kan alla hästar samtidigt beredas utrymme i stall

Kontrollera:

- Att antalet hästar stämmer med utrymmet i tillgängligt stall.

Brandskydd och elavbrott**Häst 22. Krav kring brandskydd och beredskap vid elavbrott är uppfyllda*****Förutsättningar finns för att kunna rädda djuren vid brand:***

Kontrollera:

- Om det finns evakueringsdörrar och att dessa är placerade i olika vindriktningar och i olika delar av byggnaden. Utrymningsdörr bör snabbt kunna öppnas av brandpersonal utifrån.
- Att utgångarna inte är blockerade och vintertid hålls fria från snö.
- Byggnadstekniska lösningar t ex brandsäkra väggar, placering av huskroppar, ventilationsanläggningens utformning, t ex hur intag av tilluft sker. Kontrolleras mot förprövningshandlingarna.
- Att utrustning finns lättillgänglig för att kunna lösgöra hästar.
- Om uppsamlingsplats finns eller snabbt kan anordnas i närheten av djurstallet/stallarna.

Godtagbar plan finns för upprätthållande av djurskydd vid elavbrott:

Kontrollera:

- Att djurhållaren har upprättat en plan för skötsel av djuren vid ett strömavbrott.
- Att planen kan fungera under längre och kortare tidsperiod. Att förutsättningar finns för att upprätthålla ett acceptabelt djurskydd avseende ventilation, vattenförsörjning (utfodring och frostskydd), utgödsling och belysning.

- Om eget reservkraftverk finns eller finns lätt tillgängligt på annat sätt.
- Att det finns möjlighet att snabbt koppla in reservkraftverket på gårdens elnät.

4. Stallklimat och luftkvalitet

Termisk komfort m.m.

Häst 23. Stallet har en luftkvalitet och ett stallklimat som är anpassat till djurslaget och hästhållningsformen

Kontrollera:

- Att det finns tillräckligt med luftintag och frånluftning i form av fläktar, självdragstrummor, öppen nock etc.
- Att ventilationsutrustningen fungerar som den ska (hel, injusterad och ”ren”)
- Att placering av luftintagen ger en godtagbar luftfördelning i stallutrymmet.
- Att luftintagens placering och utformning inte förorsakar drag på djuren.
- Att ev. reglersystem för ventilationen fungerar på ett godtagbart sätt.
- Att tillskottsvärme vid behov finns i stallavdelningen eller i delar av denna, t.ex. i utrymmen med föl eller utrymmen med sjuka hästar.
- Att det finns skydd mot att luft från annan stallavdelning kan strömma in i stallavdelningen.

Dålig luftkvalitet indikerar bristande ventilation. Luftkvaliteten mäts vid behov genom att mäta koldioxidhalten i stalluften och den relativa luftfuktigheten i stallavdelningen.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Om du har anledning att misstänka att miljön djuren hålls i inte uppfyller kraven på god luftkvalitet bör du utföra relevanta luftkvalitetsmätningar. Markera TV-brist om det framgår att djuren hålls eller har hållits i en närmiljö där dammhalt, temperatur, relativ luftfuktighet och gaskoncentration ligger utanför de ramar som anges i svenska djurskyddsbestämmelser. Endast om du konstaterar att bristerna är av tillfällig karaktär ska du inte markera TV-brist. De svenska gränsvärdena 80 % RF, 3000 ppm CO₂ och 10 ppm NH₃ speglar Jordbruksverkets syn på hur EU-direktivets opreciserade målsättning kan uppnås.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, punkt 10 i bilagan 10. Luftcirkulation, dammhalt, temperatur, relativ luftfuktighet och gaskoncentration måste hålla sig inom de värden som innebär att de inte är skadliga för djuren.

Rådets direktiv 2008/119/EG om fastställande av lägsta djurskydds krav för kalvar, punkt 3 i bilaga I

3. Byggnadens isolering, uppvärmning och ventilation ska säkerställa att luftcirkulation, dammnivå, temperatur, relativ luftfuktighet och koncentration av gaser hålls på en nivå som inte är skadlig för kalvarna.

Nödventilation och larm

Häst 24. Mekaniskt ventilerade stallar har nödventilation

Kontrollera:

- Att det finns nödventilation (t ex öppningsbara fönster och dörrar) i mekaniskt ventilerade stallavdelningar.
- Startas fläktarna automatiskt efter ett strömbortfall? (Ett strömbortfall under en mycket kort tid kan vara svår att upptäcka.)
- Att larmanordningen har batteri-back-up.
- Hur larmet kontrolleras regelbundet av hästhållaren.
- Hur ett ventilationsbortfall upptäcks av hästhållaren och hur kan detta åtgärdas skyndsamt och innan hästarna utsätts för lidande.

På vilket sätt larmanordningen ska varna behöver anpassas i varje enskilt fall och göras utifrån en riskbedömning. I bedömning bör t ex avståndet mellan stallet och bostaden, personalens tillsynsfrekvens, belägningsgraden i stallet/stallavdelningarna, stallets luftvolym och vilken typ av nödventilation som finns ingå etc. vägas in. I en anläggning där ett ventilationsbortfall redan efter en kort tid kan leda till djurlidande kan det vara nödvändigt med exempelvis att ett telelarm kopplas till en eller flera personer. På en anläggning där djuren inte påverkas av ett ventilationsbortfall lika akut kan en väl synlig varningslampa, siren eller dylikt vara tillräckligt för att djurhållaren ska bli uppmärksam i tid.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Markera TV-brist om mekaniskt ventilerade stallar, med de undantag som nämns i följande meningar, saknar nödventilation och/eller larm som stämmer överens med svenska bestämmelser. För nötkreatur över 6 månaders ålder, hästdjur, får och getter krävs inget larm. Skilj på mekanisk ventilation och naturlig ventilation. I stallar med naturlig ventilation (självdug) krävs inget larm.

Det är av samma skäl **inte** en TV-brist om det saknas larm i ett mekaniskt ventilerat stall där djur vistas så kort tid att ett eventuellt ventilationsbortfall inte hinner utgöra någon risk för djurens hälsa och välbefinnande.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, del av punkt 13 i bilagan 13. ... När djurens hälsa och välbefinnande är beroende av ett artificiellt ventilationssystem skall ett lämpligt reservsystem ordnas för att garantera tillräcklig förnyelse av luften för att

skydda djurens hälsa och välbefinnande vid ett eventuellt fel på systemet, och ett larmsystem skall finnas som varnar om systemet upphör att fungera. Larmsystemet skall testas regelbundet.

5. Fönster och belysning

Belysning

Häst 25. Belysning finns så att tillsyn av hästarna alltid kan ske utan svårigheter

Kontrollera:

- Att det finns fast monterad belysning i stallavdelningen. Observera att belysningen i ligghallar under vissa förutsättningar inte måste vara fast monterad.
- Att belysningen är sådan att varje djur i respektive utrymme i stallavdelningen går att inspektera oavsett tidpunkt på dygnet. . (Riktvärde för belysningsstyrka är ca 75 lux, vilket med lysrör motsvarar 2,5 – 4,5 W/m² golvarea).

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Markera TV-brist om det är uppenbart att djuren har bristfällig tillgång på ljus. EU-direktivet kräver inte tillgång till dagsljus. Det är därför inte en TV-brist om fönster saknas eller är igensatta, förutsatt att annat ljus finns så att tillsynen av djuren alltid kan utföras utan svårigheter. I EU-direktivet om grisar ställs krav på ljusintensitet (40 lux) under ett visst antal timmar per dygn. Svenska rekommendationer finns för ungefärligt ljusbehov men dessa utgör inte tvärvillkor. Om ett grisstall inte har fönster eller andra ljusinsläpp för dagsljus och inte heller har en artificiell belysning i stallet på minst 40 lux under minst 8 timmar per dygn är det en TV-brist. Nattbelysning i mjölkstallar är ett svenskt krav som inte utgör tvärvillkor.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, punkt 3 och 11 i bilagan
3. Adekvat belysning (fast eller rörlig) skall finnas tillgänglig så att djuren kan inspekteras noga när som helst.

11. Djur som hålls i byggnader får inte förvaras i ständigt mörker och inte heller utan lämplig vila från artificiellt ljus. Om det naturliga ljuset inte räcker till för att svara mot djurens beteenderelaterade och fysiologiska behov skall lämplig artificiell belysning ordnas.

Ljusinsläpp

Häst 26. Kravet på ljusinsläpp/belysning är uppfyllt

Kontrollera:

- Att det finns fönster eller andra ljusinsläpp för dagsljus. (Riktvärde för den totala fönsterytans storlek är att denna bör motsvara 3-5 % av golvytan).

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor. Se tvärvillkorsinstruktion punkt 25.

6. Buller

Mekaniskt buller

Häst 27. Buller i stallet har godtagbar nivå och frekvens

Kontrollera:

- Mekaniskt buller från framför allt frånluftsfläktar.
- Kontrollera bullernivå i djurutrymmena på olika platser i stallet.
- Kontrollera buller från fläktar genom att mäta vid maxventilation. Kontrollera också varvtalsreglerade fläktar genom att mäta vid olika varvtal.
- Mätning av buller görs med ljudnivåmätare. (Högt buller från en fläkt kan betyda att bullerdämpning behövs, indikera att den är felaktigt monterad, sliten och behöver renoveras eller bytas ut. Det kan också indikera att någon eller några fläktvingar är skadade).

7. Foder och vatten

Lugnt och naturligt intag av foder och vatten

Häst 28.Utfodrings- och vattensystem är utformade, dimensionerade och placerade så att de medger ett lugnt och naturligt intag av foder och vatten

Kontrollera:

- Att placeringen och dimensioneringen av utfodrings- och vattningsanordningar möjliggör för hästarna att inta foder och vatten på ett lugnt och naturligt sätt. Exempelvis ska hästarna kunna ha en naturlig kroppsställning då de äter och dricker.
- Att alla hästar får plats att äta samtidigt om utfodring av något foderslag sker samtidigt för alla djur.
- Att hästarna har tillräckligt ätplatsutrymme.
- Att antalet drickplatser finns i rätt mängd i förhållande till antalet hästar.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Markera med följande undantag TV-brist om du kommit fram till ett ”Nej” i checklistan. De svenska reglerna stämmer med ett undantag bra överens med EU-direktivet.

I den svenska lagstiftningen regleras om utrymmeskrav vid foderplats och även krav på utfodringsbås för suggor och gyltor. Detta saknas i EU-direktivet och utgör därför inte i sig tvärvillkor, förutsatt att djuren ändå har tillgång till foder och vatten i den utsträckning som EU-direktivet syftar till.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, punkterna 14-17 i bilagan

14. Djuren skall utfodras med hälsosamt foder som är lämpligt för djurens ålder och art och som ges till dem i tillräcklig mängd för att hålla dem vid god hälsa och för att tillgodose deras näringsbehov. Djur får inte ges foder eller vätska på ett sätt som kan orsaka onödigt lidande eller skada, och inte heller får sådant foder eller sådan vätska innehålla något ämne som kan orsaka onödigt lidande eller skada.

15. Alla djur skall ha tillgång till foder med de intervall som överensstämmer med deras fysiologiska behov.

16. Alla djur skall ha tillgång till tillräckligt med färskvatten av lämplig kvalitet eller ha möjlighet att tillfredsställa sitt vätskeintag på något annat sätt.

17. Utfodrings- och vattningsutrustning skall vara konstruerade, tillverkade och placerade så att förorening av foder och vatten samt skadeverkningar på grund av konkurrens mellan djuren begränsas.

Tillräcklig välbalanserad näringstillförsel**Häst 29. Hästarna ges foder som garanterar en tillräcklig, allsidig och välbalanserad näringstillförsel**

Kontrollera:

- Hur ofta fodergivan beräknas och justeras.
- Att lagring och fodertillverkning på gården håller en hög hygienisk nivå. Mycket viktigt att kontrollera underhåll och skötsel av foderblandare om sådan används.
- Transportvägar till och hygien på körbara foderbord om sådana används.
- Lagringsutrymmens skick och skötsel.
- Resultat av foderanalys och om/hur det beaktats.

Vissa företeelser kan vara svåra att kontrollera vid ett enstaka kontrolltillfälle på gården. Utgå då från vad som går att se vid kontrollen. Tyder allt på att djuren är i normalt hull och får vad de behöver i form av foder och vatten av god kvalitet samt att hästarna är i god hälsa kan ”Ja” markeras i checklistan. Avmagring, sjukdomar och dåligt allmäntillstånd kan bero på otillräckligt med foder, undermåligt foder eller till näringssammansättningen obalanserad foderstat. Använd lukt, syn och känsel vid bedömningen av foder och vatten. Bra ensilage ska ha en frisk lukt, syrlig smak och

vara svalt. Mögel, varmgång, smörsyralukt, kletigt ensilage m.m. är tecken på sämre ensilage, symptomen kan förekomma var och en för sig.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor. Se tvärvillkorsinstruktion punkt 28.

Vatten

Häst 30. Kraven på tillgång till vatten och på vattnets kvalitet är uppfyllda

Kontrollera:

- Att automatiska vattenkoppar för hästar har ett flöde med minst 6 liter per minut. Gör gärna stickprovskontroll på någon av vattenkopparna. Detta görs smidigast om man håller en 10-liters hink under vattenkoppen och att man sedan tar tid på hur fort hinken fylls upp. Vattenkopparna ska klara flödet även om flera vattenkoppar används.
- Om hästarna inte har fri tillgång till vatten, att de ges möjlighet att dricka sig otörstiga minst två gånger dagligen. Fråga djurhållaren om rutiner för hur ofta och när vatten ges till djuren.
- I vilken omfattning utförs vattenanalys och ta del av analysvar. Det är viktigt att förvissa sig om vart vattenprovet är taget. Missfärgning kan vara ett tecken på dåligt vatten.
- Typ av vattentäkt, för bedömning av föroreningsrisk. Placering av vattentäkt i förhållande till djurstallet/djurstallarna.

Godsdel ska inte förekomma vare sig i fodret eller i vattnet. God lukt och smak på vattnet ökar förutsättningarna för att hästarna ska dricka en tillräcklig mängd vatten.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor. Se tvärvillkorsinstruktion punkt 28.

8. Renhållning och strö

Rengöring och utgödsling

Häst 31. Stallutrymmen rengörs och utgödsas på ett sätt som ger en god hygien och god djurhälsa

Kontrollera:

- Arbetsrutiner för rengöring av stall/stallavdelningar för respektive djurkategori.
- Rengöring av vattensystem, belysningsarmaturer, fönster, stallredskap, ventilationsanläggning inkl. ljudabsorbenter, foderutrymmen, m.m.
- Hur vattningssystem ser ut vid lösdrift på djupströbäddar. Finns lösning för uppsamling av eventuellt spillvatten och därmed ökad renhållning av ströbäddarna.
- Att den dagliga rengöringen av spiltor/boxar sköts tillfredsställande.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Liggytor

Häst 32. Liggytor hålls rena och torra samt är anpassade efter djurslag och stallklimat

Kontrollera:

- Rutiner för daglig skötsel av liggplatserna
- Att det finns tillräckligt med strö eller annan konstruktion för att ge hästarna en god liggkomfort och isolering mot avkylning och att utgödsling sker regelbundet.
- Att djuren är torra efter att de legat ner på liggplatsen.

Strö till häst

Häst 33. Kraven på ströets kvalitet och användningen av strö på liggytor är uppfyllda

Kontrollera:

- Att det finns tillräckligt med strö hos hästarna. Drag och kyla på liggplatsen kan indirekt orsaka sjukdom.
- Rutiner för daglig tilldelning av strömedel. Omfattning och mängd så att en bra liggkomfort och god hygien uppnås.
- Tilldelning av strömedel i system med djupströbädd. Hur anläggs och sköts djupströbädden? Hur och i vilken omfattning sker tillförsel av halm?
-

9. Betesmarker, rastgårdar och drivning

Bete och utevistelse

Häst 34. Kraven kring hästarnas rastning och utevistelse är uppfyllda

Kontrollera:

- Att hästarna inte är utsatta för svåra insektsangrepp och vilka åtgärder som vidtas för att skydda dem mot detta.

Markytor utomhus samt rörelsefrihet

Häst 35. Kraven på betesmarker, rastgårdar, markytor, drivningsvägar och drivning, rörelsefrihet samt stängsel är uppfyllda

Kontrollera:

- Att områden som är uppenbart farliga för hästarna såsom stenrösen med vassa stenar, hålor efter torvbrytning etc. är oåtkomliga för hästarna.
- Att föremål som t ex balsnören, ensilageplast, trasiga stängselstolpar, gammal taggtråd, maskindelar eller andra typer av skrotföremål etc. som djuren kan fastna i, skada sig på eller trassla in sig i, inte är åtkomligt för djuren.
- Hur markytor som belastas hårt av djuren ser ut. T.ex. vid utfodringsplatser, drickplatser, drivvägar samt markytor i anslutning till stallets in- och utgångar.
- Drivning av hästarna om detta ska ske vid kontrolltillfället.
- Att hästarnas rörelsefrihet på betet inte är begränsad genom tyngd eller annat hindrande föremål som har fästs vid djuret.
- Att stängslet är ordentligt sträckt och underhållet så att hästarna inte kan skada sig på det. Titta på hästarna om tecken kan ses på att de fått skador från att ha fastnat i taggtråd eller eltråd och diskutera eventuella sådana upptäckter med hästhållaren om vad som orsakat dessa skador på djuren.
- Att taggtråd är oåtkomlig. Om det finns taggtråd får det inte finnas förbindelse mellan annat inre stängsel och taggtråd.

10. Utegångsdjur

Utedrift

Häst 36. Kraven för hållande av utgångsdjur är uppfyllda

Kontrollera:

- Rutiner för tillsyn och skötsel av hästarna.
- Djurens allmäntillstånd, hull, hårrem, ålder etc. som påverkar deras köldtålighet och lämplighet för utevistelse under den kalla årstiden. De yttre förhållandena är av stor betydelse. I kallt och torrt klimat är pälsens isolerande förmåga god, vid regn och blåst kyls hästarna lättare ner.
- Tillgång till ligghall.
- Om dispens från kravet på ligghall finns, kontrollera att förutsättningarna för denna fortfarande är aktuella, t.ex. om skogen har förändrats.
- Att behandlingsutrymmen/sjukboxar finns lätt tillgängliga och att dessa utrymmen vid behov går att värmas upp eller motsvarande.

Kontrollpunkten är också ett tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Markera TV-brist om utgångsdjur saknar tillgång till skydd mot dåligt väder och hälsorisker. I de fall ligghall saknas för utgångsdjur måste en bedömning göras i varje enskilt fall om kraven i EU-direktivet är uppfyllda. Eftersom det saknas svensk regel specifikt om skydd mot rovdjur kan inte enbart bristande rovdjursskydd utgöra TV-brist. Svenska bestämmelser om stängsel, t.ex. att hästar inte får hägnas in med taggtråd, utgör inte i sig tvärvillkor. Men om stängslet är så bristfälligt utformat att djuren skadat sig på det anser

Jordbruksverket det uppenbart att djuren inte har fått tillräckligt skydd mot hälsorisker och att det därmed är en TV-brist.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, punkt 12 i bilagan

Djur som inte förvaras i byggnader

12. Djur som inte förvaras i byggnader skall, såvitt det är nödvändigt och möjligt, ges skydd mot dåligt väder, rovdjur samt hälsorisker.

11. Operativa ingrepp

Häst 37. Hormoner och andra ämnen används endast på tillåtet sätt

Kontrollera:

- Hormoner och vissa andra läkemedel får inte ges till djur. Det finns dock undantag från förbudet och en del hormoner får användas vid behandling av fertilitetstörningar samt exempelvis vid brunstsynchronisering.

Denna kontrollpunkt i tvärvillkorssammanhang kopplas ihop med hormondirektivet.

Häst 38. Övriga operativa ingrepp utförs av veterinär

Kontrollera:

- Att veterinär utför övriga ingrepp, t.ex. kastrering av hingstfölar och borttagning av vargtänder. Avstämning kan ske genom att ta del av journal.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Markera TV-brist om du kommit fram till ett ”Nej” i checklistan. Eftersom EU-direktivet direkt hänvisar till de nationella bestämmelserna utgör i praktiken de svenska regler som berör någon form av stympande ingrepp tvärvillkor. Huvudregeln i den svenska lagstiftningen är att det är förbjudet att utföra operativa ingrepp på djur om det inte är befogat av veterinärmedicinska skäl och att en veterinär ska anlitas vid de operativa ingreppen. Vissa undantag finns dock, vilket framgår av bestämmelserna nedan.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG, om skydd av animalieproduktionens djur, punkt 19 i bilagan

I avvaktan på antagande av särskilda bestämmelser om stympaning i enlighet med förfarandet i artikel 5 i direktivet och utan att det påverkar tillämpningen av direktiv 2008/120/EG skall de relevanta nationella bestämmelserna tillämpas i enlighet med de allmänna reglerna i fördraget.

Djurskyddslagen 10 § första stycket och 11 § första och andra stycket

10 § Det är förbjudet att göra operativa ingrepp på eller ge injektioner till djur i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl.

11 § För operativa ingrepp på eller injektioner till djur skall en veterinär anlitas. Detsamma gäller vid annan behandling i syfte att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller skada hos ett djur, om behandlingen kan orsaka lidande som inte är obetydligt.

Första stycket gäller inte om behandlingen är så brådskande att en veterinär inte hinner anlitas.

Djurskyddsförordningen 25 § (utdrag)

25 § Det är tillåtet att kastrera husdjur och avhorna nötkreatur och getter även om det inte finns veterinärmedicinska skäl.

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2009:85) om operativa ingrepp samt skyldigheter för djurhållare och för personal inom djurens hälso- och sjukvård, de delar av 5 kap. som avser någon form av stympning av produktionsdjur som förekommer i lantbruk

2 § Utan att det är befogat av veterinärmedicinska skäl samt utan hinder av 4 kap. 1 § i lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård får operativa ingrepp på djur enligt 3 § utföras utan att veterinär eller annan djurhälsopersonal behöver anlitas, under förutsättning att personen som utför ingreppet

1. har reell kompetens för ingreppet,
2. utför ingreppet på ett djurskyddsmässigt godtagbart sätt,
3. iakttar god hygien, samt
4. använder för ingreppet ändamålsenliga instrument.

3 § Följande operativa ingrepp på djur får utföras av personer och på sätt som anges i 2 §

3. Identitetsmärkning av djur genom inplantering av mikrochip under förutsättning att det utförs av person som har genomgått utbildning som godkänts av Jordbruksverket.
5. Identitetsmärkning av hästar genom frysmärkning under förutsättning att det utförs av person som har särskild utbildning för ändamålet.

Märkning enligt punkterna 3 – 5 och 9 får göras av den som genom en utbildning i annat EES-land eller på annat sätt kan uppvisa en likvärdig kompetens.

6 § Utan att det är befogat av veterinärmedicinska skäl får följande operativa ingrepp på djur utföras av veterinär

3. identitetsmärkning av djur genom tatuering, frysmärkning, applicering av öronbrickor eller inplantering av mikrochip,
4. borttagning av vargtänder på häst

12. Avel och fölning

Förlossningssvårigheter eller annat lidande

Häst 39. Kravet på att avel och födsel inte innebär förlossningssvårigheter eller annat lidande följs

Kontrollera:

- Att för tidig betäckning av ungston inte sker och att unga djur hålls på ett sådant sätt att risken för betäckning minimeras. För tidig betäckning av ett ungt djur innebär en stor risk för lidande för både stoet och avkomman under födseln.
- Vid vilken ålder stona brukar betäckas? Könsmognad hos djur kan variera beroende på bl.a. ras, viktutveckling etc.
- Att hästar som kan förväntas ha förlossningssvårigheter inte betäcks, semineras eller är mottagare av embryo.
- Att hästar med genetiska defekter inte används på ett otillåtet sätt i avelsarbetet.
- Att avel inte bedrivs på ett sådant sätt att rasens genomsnitt för egenskaper enligt 3 § L115 inte försämras.
-

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Tvärvillkorsinstruktion

Markera TV-brist om ett ”Nej” i checklistan beror på överträdelser av 2 kap. 11 § i L 100 (DFS 2007:5) eller 3 § i L 115 (DFS 2004:22), t.ex. när djurhållaren inte gjort något för att motverka så kallad tjuvbetäckning av för unga och ej färdigutvecklade kvigor eller har bedrivit avel med djur som visat sig nedärva letalanlag. I EU-direktivet råder mindre restriktivitet för att bedriva avel med djur än vad den svenska lagstiftningen medger. Därför är det i L 115 endast 3 § som kan anses motsvara punkt 21 nedan. Såväl L115 och L100:s bestämmelser enligt ovan kan anses motsvara animaliedirektivets krav om avel och ingår därför i TV-brist.

Bestämmelser som utgör tvärvillkor

Rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, punkt 20 och 21
20. Naturliga eller konstgjorda avelsförfaranden som orsakar eller kan orsaka lidande eller skada för något av de berörda djuren får inte tillämpas.

Denna bestämmelse skall inte utesluta användningen av vissa förfaranden som kan orsaka smärre eller tillfälliga lidanden eller skador, eller som kan kräva ett ingrepp där ingen varaktig skada förväntas, om dessa förfaranden är tillåtna enligt nationell lagstiftning.

21. Inget djur får hållas för animalieproduktion om det inte på grundval av djurets geno- eller fenotyp finns skäl att förvänta sig att djuret kan hållas utan men för dess hälsa eller välbefinnande.

Häst 40. Kraven kring utrymmen för fölning är uppfyllda

Kontrollera:

- Att boxar för ston som ska föla finns och används.
- Att antalet fölningsboxar är anpassade efter det behov som finns i besättningen.
- Vilka rutiner för födslar som finns och fölningsboxarnas utformning
- Att utrymmen för fölning överensstämmer med måttföreskrifterna.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

Häst 41. Kraven kring avvänjning av föl är uppfyllda

Kontrollera:

- Kontrollera att föl inte avvänjs före 5 månaders ålder och på ett sådant sätt att de ej stressas i onödan. Har fölet sällskap av andra hästar som det fungerar väl med?

§ 16-tillstånd

Häst 42. Finns tillstånd enligt 16 § djurskyddslagen

Kontrollera:

- Antalet djur som hålls samt om det kan krävas tillstånd när det gäller uppfödning, upplåtande, försäljning, förvaring eller utfodring av djur.
- Om det redan finns ett tillstånd kontrollera giltighetstiden och att villkor för tillståndet är uppfyllda.
- Om det behövs ett sådant tillstånd, och ett sådant inte redan finns, informera djurhållaren om kravet och lämna/skicka sedan ut en ansökningsblankett.
- Kryssa i rutan ”Ej aktuellt” i checklistan om ett tillstånd inte behövs för den aktuella djurhållningen.

Övrigt

Häst 43. Övriga brister

Kontrollera:

- Övriga bestämmelser om häst som inte finns uppräknade specifikt i checklistan.

Exempel på områden att kontrollera är brännmärkning och övervakning av skrittband.